

pojem tisků volných s povinnými, kopírujíc tak otrocky vzor německý, při čemž však povinnost odváděti výtisky není dosti přesně definována, takže asi by zůstalo při nynější praxi labilní a škodlivé jak nakladatelům, tak i knihovnám. Velmi výstižně se ukazuje také na neudržitelný systém dosavadního odvádění povinných výtisků některým knihovnám, jako knihovně ministerského předsedy, ministerstva vnitra, Národního shromáždění, kdež se kupí materiál vyžadující obrovského finančního nákladu k zpracování, svázání, umístění atd., zatím co na př. universitní knihovny dostanou (a někdy — jde-li o publikace z jiné země — také nedostanou) pouze jediný exemplář hledané a stále vypůjčené knihy. Ovšem těžko lze si představit technické provedení autorova návrhu, jak a kam roztríditi povinné výtisky. Je to jen o důkaz více, jak nadbytečné jsou tyto knihovny a jak naléhavé je také řešení organizaci všech knihoven. Ostatně se nezdá, že by valně předložená osnova byla dána k posouzení jak knihovnickým odborníkům, tak právníckým odborníkům.

Ča.

Oprava. Ve článku »Spravedlnost a právo« v 1. čís. na str. 9 ř. 8. místo »nejoblíbenějšího« má státi »nejobecnějšího«, takže celá část věty zní: »tak na př. dříve neurčitý obrys daného slova nahradíme pojmem smlouvy a tu je, jak patrně, zase celá řada stupňů od nejobecnějšího vymezení až k nejkrajnějšímu formalismu (na př. římská mancipace) ...« Na téže str. řádek 10. od konce místo »užívati« má státi »užití«.

LITERATURA.

Dr. Adolf Merkl: Die Lehre von der Rechtskraft. (Entwickelt aus dem Rechtsbegriff. Eine rechtstheoretische Untersuchung) Leipzig u. Wien, 1923. Vyšlo ve Wiener staatwissenschaftliche Studien.

Problém právní moci jest jedním z palčivých problémů dnešní právní vědy zejména na poli správního práva. Všechny pokusy o jeho řešení zůstávaly stále jen pokusy, neboť autoři jejich neuvědomili si základní obecný problém, o nějž tu jde a metody, jimiž problém je řešitelný. Proto až dosud byl teorií soukromého práva znám pojem právní moci rozsudků (smírů a pod.) a teorií veřejného práva pojem právní moci aktů správních, ale oba tyto pojmy byly úplně odchylně vybudovány. Základní rozdíl mezi nimi ovšem je ten, že při právní moci v soukromoprávním smyslu nebylo otázky její existence, neboť procesní řády stanovily ji výslovně, kdežto v oboru práva správního pozitivní právo o věci mlčí i jest otázka, existuje-li právní moc ve správním právu vůbec. V tom je palčivé jádro problému právní moci, neboť v tomto bodě dosavadní odpovědi nikterak neuspokojovaly argumentující namnoze legislativně-politickými momenty a úvahami de lege ferenda pro a proti právní moci, kteréžto argumenty nemohou ovšem rozhodnouti zmíněnou alternativu.*) Těmto svým předchůdcům v řešení problému věnuje autor první díl své knihy. — On sám staví problém takto: otázka právní moci jest otázkou po trvání právní normy. Otázku tuto pak jest řešiti jednotně pro všechny právní normy. Zde věnuje autor větší partii svých výkladů vylíčení stupňovitého právního řádu, který se skládá z norem vyššího a nižšího druhu, z nichž vyšší norma podmiňuje nižší a nižší je aplikací vyšší a to stejně ať jde o poměr mezi ústavou a zákonem prostým nebo zákonem a nařízením nebo nařízením a konkrétním nálezem a pod. Není tedy zásadního rozdílu mezi tvorbou a aplikací práva, mezi zákony a nižšími normami právními. Proto též problém trvání normy je všude stejný. Nejvyšší normou je základní, počáteční nepsaná norma (Ursprungsnorm) stanovící, kdo v tom kterém státě vydává normy nejbliže nižší (ústavní a prosté zákony). Tato jest absolutně nezměnitelnou.

*) Tomuto tematiku věnován byl článek A. Procházky v tomto časopise roč. IV. str. 81 un.

poněvadž charakterisuje identitu právního řádu. Všechny ostatní normy jsou relativně nezměnitelné t. j. jsou změnitelnými jen tehdy, když norma vyší jejich změnu připouští výslovnou derogační klausulí (stanoví-li možnost a způsob změny), poněvadž právní řád jest uzavřený a hotový celek a každá změna jím nenormovaná je mu cizí. Všechny normy (tedy i akty správní) jsou tedy zásadně nezměnitelné čili mají právní moc, mlčí-li o jejich změnitelnosti pozitivní právo. Pozitivní právo má pak nekonečně možností normovati změnitelnost svých norem ve větším neb menším rozsahu. (Mezi omezení změnitelnosti patří t. zv. formální právní moc znamenající, že určitá norma je nezměnitelná k návrhu stran). M. jako nejvhodnější způsob doporučuje generální derogační klausulí, která by v ústavě stanovila změnitelnost všech norem a nižší normy by jí případně více nebo méně omezovaly.

Pojmu právní moci užívá se ještě v jiném významu: »právní moc« mají normy a státní akty, které jsou dále nepřezkoumatelné co do své platnosti čili jsou platnými, i kdyby byly vznikly vadně (zmatečně). K tomu M. připomíná, že každý státní akt, při němž nebylo šetřeno některého pravidla jeho vzniku, je neplatný, je právníkem nic, pouhým zdáním práva, které musí právní věda odmítnouti a jen tehdy jest jej pokládati za platný, když to pozitivní právo výslovně stanoví zvláštní klausulí, kterou M. nazývá »počtem s chybami« (Fehlerkalkül). Je to buď zákaz zkoumání platnosti (u zákonů), výpočet důvodů zmatečnosti, stanovení řízení tohoto zkoumání (v procesních rádech) atd., což všechno značí, že jinak jsou státní akty toho druhu nepřezkoumatelné, tedy platné i v případě vadného vzniku. A M. navrhuje zase takovou generální konvalidační či opravnou klausulí pro všechny normy a státní akty celého právního řádu.

Hlavní předností Marklovy knihy jest jeho správné položení problému v celé jeho obecnosti. V tom spočívá též hlavní její cena. Neboť s jeho konečnými důsledky lze těžko souhlasit. Už pro jejich naprostou neupotřebitelnost pro praxi nynějších právních řádů. Podle jeho teorie byla by totiž velká většina jejich norem nezměnitelnou a to již velmi dávno a mnoho zákonů a jiných státních aktů neplatných, jednak proto, že chtěly měnit normy nezměnitelné, jednak že při jich vzniku nebylo šetřeno všech náležitostí. Takže málokterá z norem, podle nichž dnes lidé žijí a státní orgány rozhodují, by byla platnou čili by byla normou právní; to však by mělo za následek nutnost revise pojmu právní normy vůbec, aby byl upotřebitelný. Lze očekávat, že právě těchto důsledků Marklovy knihy bude používáno proti základním tesisům Kelsenovy školy normativní, z níž M. vychází. A přece je to logický postup Merklův, s nímž nelze souhlasit. I kdybychom uznali jeho základní thésis o zásadní nezměnitelnosti právního řádu (při čemž však máme za to, že vyžaduje důkazu, poněvadž argumentem vnitřní evidence normologického principu operuje stejně právě opačná věta »lex posterior derogat priori«), přece nelze naprosto souhlasiti s tvrzením, které vyslovuje autor jako prostý důsledek these předcházející, že nestačí, aby vyšší norma stanovila obecně kompetenci orgánu vydávající nižší normy k tomu, aby tento orgán vydané normy mohl měniti, nýbrž je třeba výslovného zmocnění k jejich změně (str. 260—261). To je myslím největší poklesek jeho vývodů, vždyť naopak zdá se samozřejmým, že na př. ustanovení § 6 naší ústavní listiny o tom, kdo vydává zákony v naší republice je zároveň ustanovením o tom, kdo je mění. Myslím, že otázka, zda vůbec soubor norem právních je změnitelný neb nezměnitelný není řešitelná výkladem jeho samého, nýbrž že je rázu metanormativního a že jest ji jako takovou u státu existujícího (sociologicky) zodpověděti ve prospěch změnitelnosti.

V otázce platnosti vadných státních aktů M. tvrdě, že všechna pravidla pro vznik normy jsou podmínkami jejího vzniku, přehlíží, že mezi nimi jsou pravidla, která zřejmě jsou pouhými povinnostmi vydávajících orgánů pro platnost vydané normy však irrelevantními. A máme mezi podmínky platnosti počítati též pravidla zřízení normotvorných orgánů?

Přes tyto pochybnosti jest kniha Merklova cenným příspěvkem k řešení problému, neboť snad první správně položila problém a ukázala, které základní právně-voetické otázky jest zodpověděti, aby byl uspokojivě rozřešen aktuální problém právní moci. —n—

Prof. Dr. Emil Svoboda: Ethické a sociální základy práva občanského. Lidová universita svazek IV. Vydává a tiskne »Melantrich« v Praze. Rok neudán (1922), 8°, str. 95. Cena neudána.

Již v referátech v »Právu rodinném« a »Právu dědickém« zde svého času uveřejněných měl jsem příležitost znovu obdivovati nesporný talent prof. Svobody v popularisaci práva. Přiblížiti právo širokým vrstvám lidovým je úkol stejně důležitý, jako obtížný a prof. Svoboda, snad díky své učitelské činnosti na vysokém učení technickém vyvinul se ve skvělého popularisátora a svými pracemi opravdu obohatil naši až uboze chudou literaturu tohoto druhu. Také poslední knížkou »Ethické a sociální základy práva občanského« sleduje podobný cíl.

Spisek rozdělil bych ve dvě, rozsahem skoro stejné části. První až asi na stranu 44 nazval bych úvodem do práva vůbec. Způsobem sobě vlastním vykládá tu prof. Svoboda postavení člověka jako člena sociálního celku a řeší otázku funkce práva a spravedlnosti. Prvé je mu skutečností, druhá ideálem. »Posledním cílem práva je spravedlnost.« Zvláště výstižně vyzdvihá výchovný význam existence právního řádu pro lid. Další kapitoly věnovány jsou pojmu práva obyčejového a psaného a jich vzájemnému poměru, otázce právního vynucení norem, pojmu práva soukromého a veřejného, formálního a materiálního atd. Tedy asi výklady podobné, které v jiné formě a jiném slohu čteme v různých pravovědách nebo úvodech ve studium práva.

Pojednav stručně o pramenech práva občanského, vykládá prof. Svoboda základní zásady na nichž tato právní věta spočívá. Postupně je zde probráno právo rodinné, věcné, obligační a dědické. Zde čteme názory prof. Svobody, známé jeho žákům z četně navštěvovaných universitních přednášek, na příkl. o funkci práva v poměrech rodinných, zejména v poměru mezi rodiči a dětmi a jiné. Brožura je zakončena přehledem nejdůležitější české literatury práva občanského.

Spisek jistě plně splní své poslání a vzbudí řadu zájemníků, což jest také jeho hlavním účelem. Ale i v kruzích akademického studentstva, zejména u kolegů vstupujících na právnickou fakultu může dojíti vhodného použití. Knížka objasní jim lehce základní pojmy a uvede je do právnického myšlení mnohem snáze než obsáhlé práce z oboru všeobecné pravovědy a různé vědecky psané úvody. Šejhar.

Právnický terminologický slovník. II. — Část slovensko-maďarská. — Sostavili Dr. Vladimír Fajnor a Dr. Adolf Zátarecký. — Bratislava 1923. — Nákladem Právnickej jednoty na Slovensku. — 16° — Str. 197. — Kč 00,00.

Přeměna celých poměrů na Slovensku od dob maďarských do československých nutně nese sebou i přeměnu jazykových forem právních předpisů na Slovensku, která vyvolává silnou měrou vznik slovenské právnické terminologie, které před převratem vůbec nebylo zapotřebí. Srahu tu uskutečňuje tím více ten fakt, že celá řada zákonů z předpřevratové doby musela býti ponechána v platnosti, a nutno proto ustáliti pevný slovenský výraz pro příslušný výraz maďarský. Tomu pomáhá právnický terminologický slovník vydaný péčí Dra Fajnora a Dra Zátareckého. Po části maďarsko-slovenské vychází nyní část druhá slovensko-maďarská. Malý poměrně vývoj právnického názvosloví vede přirozeně k tomu, že autoři musí sahati do bohaté již studnice terminologie české. Přece však neodhodlají se k tomu mnohde tam, kde by snad věci se prospělo. Poukáží jen na nepěkné slovo »pozemnoknižný«, které jest přece jen pouhým doslovným překladem maďarského »telekkönyvi«, to jest telek = pozemek a könyv = kniha, čímž i stavba maďarské složeniny byla napodobena. Snad výraz »knihovný« podle českého utvořený by byl odpovídal lépe duchu jazyka než maďarská zkomole-